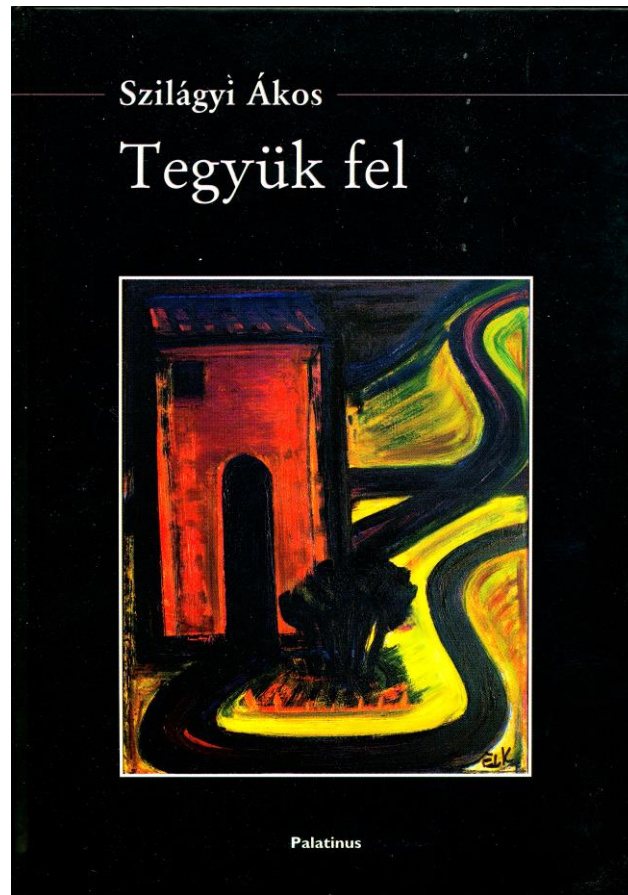

TEGYÜK FÖL

Tegyük fel, hogy leülök Szilágyi Ákossal beszélgetni, mondjuk a legújabb verseskötetéről a *Tegyük fel*-ről. Tételezzük fel, hogy ő örömmel válaszol kérdéseimre. Akár erre a feltevésre is épülhetne ez a beszélgetés. De miért feltevés ez, amikor itt ülünk és valóban beszélgetünk? Mi az, amin a kötet címében található feltevással szeretné elgondolkodtatni olvasóját?

„Tegyük fel” – ezzel a fordulattal egy tudományos, sőt, egy matematikai levezetés is kezdődhetne. Mondjuk, van egy feltevésünk, egy hipotézisünk, amit bizonyítani akarunk. A költészetben azonban minden másképpen van.

Egy tudományos levezetés cáfolható. Egy költői „levezetés”, egy vers – akár jónak ítélik, akár rossznak – cáfolhatatlan. „A líra logika, de nem tudomány” – mint egyik verstördékében József Attila írta. A „tegyük fel” mint egy verseskötet címe, amely a kötet mindhárom ciklusának élén, mintegy tételszerűen tér vissza három önálló vers címeként, metafora csupán. Arra való, hogy lerombolja az élet és a halál magától értetődőségét, evidenciáját. Amit evidensnek, természetesnek fogadunk el, azt alig érzékeljük, el sem tudjuk képzelni. Mindenki meghal. Ez is egyike a nagy evidenciáknak: „Hát persze, hogy mindenki meghal!” „Még szép, hogy meghal!” De abban a pillanatban, hogy a halált feltételhez kötjük, egyszersmind fel is függesztjük hatalmát – „tegyük fel, meghalunk” – és ezzel azonnal megdől a halál rémuralma ezen a világon. A „Tegyük fel” tulajdonképpen egy lírai gondolatkísérlet a kibontása, egészen a hit és a kétségbeesés ugrópontjáig. De honnan vegyünk manapság a hitet? Én egyetlen ilyen helyet ismerek és ez a hely a költészet. A vers a Szó, a teremtő Ige, vagyis Isten helye. Nincs is esendőbb műfaj ma, mint a lírai költészet, nincs furcsább, idegenebb lény – valósággal „földönkívüli”, „marslakó”, „I.T.” – a könyvek piacán, mint egy verseskötet és persze nincs piacképtelenebb, lúzerebb, habókosabb irodalmi figura, mint egy lírikus.

Inspiratív a cím, de a borító még azelőtt megragadja a képzeletet, mielőtt olvasni kezdenénk a verseket. El Kazovszkij *Párkák Háza* című festménye

látható rajta. Van valami különös kapcsolata ezzel a képpel?

Másfél éve találkoztam El Kazovszkijnak ezzel az erős, nyugtalanító képével egyik kiállításán és azokra a verseimre ismertem benne, amelyeket akkor kezdtem írni. Tudni kell ehhez, hogy El Kazovszkijjal gimnáziumi éveinktől – osztálytársak voltunk – igen szoros érzelmi szálak és alkotói barátság köt össze, legtöbb könyvem borítóján az ő képei szerepelnek, én pedig sok kiállítását nyitottam meg általa választott verseim elmondásával. A kötetben szerepel egy *Párkák Háza* című vers is, de nem azért, mert a borítón ez a festmény látható. Az történt csupán, hogy született, pontosabban előállt egy vers és a *Párkák Háza* költői pandanjának bizonyult. Én csak tudomásul vettem ezt, mikor ugyanazt a címet adtam neki, ami a borítón látható festmény címe.

Hány év alkotói munka összegzése ez a kötet?

Ez a kötet ugyanabból a lírai helyzetből, lírai ihletből vagy tudatállapotból született, amelyből a múlt év végén megjelent *Franci* című apokaliptikus történelmi poéma és a szintén tavalyi esszékötet, a *Halálbarokk*. Együtt, egymás mellett és bizonyos mértékig egymásból születtek. Megjelenésük sorrendje éppen fordítottja keletkezésük sorrendjének. Kezdetben volt a *Tegyük fel*. Azt hiszem e nélkül nem állt volna össze pár hét alatt a *Franci*, amit tíz éve szerettem volna megcsinálni, és nem írtam

volna teljesen át a *Halálbarokkot*, amely évekkel korábban is megjelenhetett volna, ha kiadom a kezeim közül az eredeti kéziratot, amelynek még a címe is más volt. Volt mindebben valami sorsszerű: mintha a versek komor halálmetaforái valósulnának meg életemben. Az utóbbi időben túl sok veszteség ért, túl sok számomra kedves embertől kellett örökre megválnom.

És milyen más szerzőkkel áll eleven szellemi kapcsolatban?

Milyen más szerzők hangjával, mert számomra minden szerző mindenekelőtt egy különös hang. Egészen biztos, hogy a *Tegyük fel* lírai hangjának születésében két általam hallott hang játszott ösztönző szerepet: az egyik Franz Kafkának az a hangja, amely az úgynevezett *Oktávfüzetek*ben szólal meg, szinte már kívülről tudom ezeket a kis szövegeket, a másik hang pedig József Attila kései verseinek hangja, de ezen belül is különösen egyik utolsó nagy versének hangja, arra gondolok, amely e sorokkal kezdődik: „*Majd eljön értem a halott,/ ki szült, ki dajkált énekelve./ És elmulik szívem szerelme. / A hűség is eloldalog./ A csöndbe térnek a dalok, /kitágul, mint az űr, az elme.*” Persze, nem úgy kell ezt érteni, hogy az ember ilyen-olyan hangokat hall, aztán elkezd utánozni őket, hanem azt hallja meg, amire szüksége van, ami segít megtalálni neki a megfelelő hangütést, segít felerősíteni „saját” hangját. Azt, hogy „saját” idézőjelbe teszem, mert olyan, hogy „saját” valójában nincsen. A hang közös. A saját benne csak az,

hogy ez a közös hang történetesen éppen akkor és ott személy szerint belőlünk vagy inkább általunk szólal meg, bennünk szövődik meg. A költő mindenképpen médium csupán: a közös hang médiuma. A legszemélyesebb is csak akkor ér valamit, akkor válik érvényessé, ha a kórus hangja szólaltatja meg.

Az intonációval összefüggésben nagyon fontos megjegyezni, hogy a verseskötete tartalmaz egy CD-t is, amin Ön mondja el a saját szerzeményeit.

Igen, évek óta CD-vel jelennek meg a versesköteteim. A vers, véleményem szerint elválaszthatatlan az eleven intonációtól, a hangtól. Szöveg, de nem néma olvasásra íródott szöveg, bár e tekintetben nagy különbségek lehetnek vers és vers között. Már Plátón is azt mondja, hogy ha a költők szavait kivetkőztetjük a zenei művészet színeiből és a maguk csupaszságában mondjuk el őket, akkor megfakulnak, elszürkülnek. A vers azonban nem drámai szerep, nem kíván színészi alakítást. A vers elmondásának képessége valaha éppannyira költői képességnek számított, mint a verscsinálás maga. Csak aztán a nyomtatott könyv, a műfaji szövegvers korában ez a költői képesség elhalványult. Ma, a multimedialitás világában mintha újra jelentősége lenne. Egyre többen vannak azok az írók, költők és prózáírók is, akik nagyszerűen mondják szövegeiket, értenek hozzá, hogyan szólaltassák meg azt a hangot, amelyet az olvasó, ha jól olvassa a szöveget, belső füleivel hall.